D·N
21/2 1953

Enighet på prov

I det radiotal som den amerikanske utrikesministern Dulles höll kort efter sitt ämbetstillträde förekom en passus vilken gick som en elektrisk stöt genom Västeuropas politiska centra. Dulles förklarade nämligen att om det visade sig omöjligt att få till stånd en "effektiv enhet" i Europa, så kunde det för USA bli nödvändigt att "tänka om en smula" när det gällde de amerikanska förbindelserna med Västeuropa. Detta uppfattades på sina håll som ett direkt hot om en avsevärd minskning av USA-hjälpen till Europa för den händelse fördraget om den europeiska försvarsgemenskapen inte inom en nära framtid ratificerades av samtliga berörda parter och Europaarmén tog fast form.

Att Dulles' tal måste göra ett starkt intryck är givet. Den häftiga europeiska reaktionen var emellertid överdriven och vittnade bland annat om att man inte tagit hänsyn till att det var fråga om ett populärt upplagt tal till det amerikanska folket. Det har i detta sammanhang från europeisk sida riktats kritik mot den "halvöppna diplomati" som sägs ha introducerats av den republikanska administrationen med resultatet att det uppstått oklarhet och börjat cirkulera helt olika uppgifter om vad den amerikanska utrikespolitiken i själva verket syftar till i det ena eller andra fallet. Kritiken kan ha ett visst fog för sig, men vad som i detta sammanhang torde vara väsentligt är att den nya amerikanska utrikesledningen ser som en av sina viktigaste uppgifter att få kontakt med folket och göra det förtroget med vad som händer ute i världen, för att på så sätt återställa den tillit till Förenta staternas utrikespolitik och utrikesförvaltning som nu i stor utsträckning saknas.

Även om det alltså inte finns anledning att ta för bokstavligt på Dulles' ord om risken av att Förenta staterna "tänker om", så är det uppenbart att dröjsmålet med den europeiska försvarsgemenskapen vållat oro i USA. Under den resa till Europa som Dulles företog kort efter sitt radiotal gav han också de europeiska statsmännen klart besked om nödvändigheten av ett påtagligt resultat, helst redan vid Atlantpaktsrådets nästa möte den 23 april. Samtidigt inskärptes att det enligt amerikansk uppfattning inte finns något alternativ till Europaarmén. Det betyder att man i USA motsätter sig tanken på ett "nationellt" tyskt försvar, även om ett sådant naturligtvis skulle vara anslutet till Atlantpakten. Men det innebär också att den oavhängiga franska krigsmaktens dagar får anses räknade och att den franska armén, i varje fall principiellt, måste inordnas i en större enhet. Enligt vad som nu uppges skall emellertid Dulles vid sitt besök i Paris också ha visat förståelse för den franska uppfattningen att delar av landets krigsmakt måste undandras Europaarmén och reserveras för rent franska ändamål.

Redan en flyktig granskning är tillräcklig för att det skall stå klart att frågan om Europaarmén ännu är långtifrån löst, och detta gäller inte bara för Frankrikes del, utan i viss mån också beträffande Västtyskland. Visserligen förfogar Adenauer över en tillräckligt stark majoritet för att i förbundsdagen kunna genomdriva en ratifikation, men ännu har författningsdomstolen inte uttalat sig om huruvida ett tyskt deltagande i Europaarmén låter sig förenas med författningen i dess nuvarande form. Att socialdemokraterna hårdnackat motsätter sig tyskt inträde i Europaarmén i dess nuvarande form är känt; man kan fråga sig vilket läge som kommer att uppstå om fördraget ratificeras i vår och socialdemokraterna sedan rycker starkt framåt, kanske rent av får majoritet vid de val till förbundsdagen som skall äga rum längre fram detta år.

Men om situationen i Västtyskland kan anses vara "stabil" såtillvida som de olika partiernas inställning till Europaarmén i stort sett är given, så är läget i Frankrike desto mera flytande. Redan nationalförsamlingens samtycke till fördragets undertecknande förra våren var omgärdat med förbehåll och reservationer, och det kan inte sägas att entusiasmen vuxit sedan dess. Fram på hösten blev det tydligt att den ursprungliga texten måste revideras om det skulle finnas några chanser för en ratifikation, och när René Mayer på nyåret blev konseljpresident förklarade han att en revision av fördraget om Europaarmén utgjorde ett huvudnummer i den nya regeringens politik. På så sätt räknade Mayer med att kunna vinna stöd också hos gaullisterna, som tidigare kategoriskt underkänt tanken på en Europaarmé. Om de franska ändringsförslagen föreligger ännu inga officiella uppgifter; den allmänna tendensen är dock — som framgår av ett i dag infört telegram från Dagens Nyheters Pariskorrespondent — att "rädda" åtminstone en del av franska krigsmakten åt Frankrike.

Hur långt man i själva verket ämnar sträcka sig härvidlag är svårt att säga. Den franska regeringen befinner sig uppenbarligen i en vansklig situation: inåt måste den, för att blidka oppositionen, uppträda som om det vore fråga om en högst avsevärd förbättring, utåt — gentemot Europaarméns övriga deltagare — måste det vara angeläget att göra så litet väsen som möjligt av de föreslagna förändringarna.

Från tysk sida har på ett tidigt stadium sagts ifrån att man motsätter sig alla förändringar i fördragstexten; detta får väl dock betraktas som en ståndpunkt med prutmån. I London är man mera förstående; i praktiken viktigare är att man ställt i utsikt ett närmare samarbete med Europaarmén, bland annat i den formen att engelska officerare skulle medverka som instruktörer. Därmed skulle de franska farhågorna för att bli mer eller mindre "lämnade ensamma" med tyskarna i någon mån dämpas. Först och sist kommer emellertid Förenta staterna in i bilden: en bestämd anhängare av Europaarmén med förståelse för de franska synpunkterna — intill en viss gräns. Oavsett hur man tolkar Dulles' tal kan ingen tvekan råda om att det är mycket som står och faller med den europeiska försvarsgemenskapen.

Mörkläggningen mildras

Svea hovrätt har gjort förvaltningen och rättsväsendet en stor tjänst genom att lätta på mörkläggningen i Haijbyaffären. Detta har skett genom att hovrätten i princip beslutat offentlighet för de vittnesmål som framkommit i processen mot Haijby för utpressning, en process där tidigare rådhusrätten under total sekretess dömt Haijby till lagens strängaste straff. Mot bakgrunden av hovrättens beslut ter sig hovets och regeringens hemlighetsmakeri och försök att hålla allmänheten i ovetenhet än mera konstiga och klandervärda.

Vad som hittills framkommit tyder på att den Haijbyaffär som under de senaste åren format sig till en skandal började med att hovet inskred för att genom penninggåvor hindra en rättegång om skilsmässa mellan makarna Haijby, som skulle ha blottat kung Gustaf V:s förbindelser med Haijby. En rad höga hovfunktionärer, bland dem dåvarande riksmarskalken, deltog i aktionen. Några stiftsjungfrur i pressen, med Svenska Dagbladet i spetsen, har blivit så förskräckta att de inte vågar ge riktiga referat. Hittills har emellertid vittnesmålen inte kommit att omfatta den tid då skilda höga ämbetsmän ingrep med olämpliga eller lagstridiga åtgärder för att tysta Haijby. Hur än den nu pågående processen gestaltar sig, borde det vara självfallet att vad som redan avslöjats ledde till att justitiekanslerns utredning från förra våren gjordes tillgänglig för offentligheten.

Enligt ett vittnesmål skulle förre överståthållaren Nothin i oktober 1938, då han fick kännedom om utbetalningarna till Haijby, ha förklarat: "Är ni alldeles galna, tänker ni ruinera kungen? Nu tar jag själv hand om den här saken." I sina huvuddrag är hr Nothins tvivelaktiga manövrer i saken under de följande åren kända, men en rad dunkla punkter finns. Hr Nothin lär emellertid inte vara inkallad som vittne, vilket däremot är fallet med den minst lika komprometterade kriminalintendenten Zetterquist. Hr Nothin har på särskild begäran nyss fått en försäkran om att han åtnjuter regeringens fulla förtroende.

Är a l l a regeringens medlemmar ur stånd att fatta att underdånigheten och den subalterna diskretionen drivits för långt?

Parollen "Bygg mera åt flera"

synes, åtminstone om man får döma av Svenska Dagbladet, inte längre höra till de aktuella önskemålen inom högern. I sin kommentar till investeringskommitténs betänkande godtar tidningen utan att blinka tanken att begränsa bostadsbyggandet. Man accepterar också en hyreshöjning, omfattande inte bara de 15 eller 20 procent beträffande fastigheter byggda före 1951 vilken är befogad med hänsyn till driftskostnadernas stegring, utan en höjning som skall gälla hela fastighetsbeståndet. En för ägarna av de nyare husen mycket farlig åtgärd i händelse av en nedgång i de nuvarande byggnadskostnaderna. Man går ett steg längre än investeringskommittén och ansluter sig till de av hrr Thunholm och Cassel i samband med bostadsutredningen framförda kraven. Dessa innebar som bekant en hyreshöjning på lägst 1 5 p r o c e n t , å n y p r o d u k t i o n e n — i en artikel i Svenska Dagbladet den 21/12 1952 betonade direktör Thunholm att hyrorna i de nyare fastigheterna borde anpassas till kapitalkostnaderna.

Huruvida Svenska Dagbladet anslöt sig till en sådan åtgärd — som kräver en betydligt mer långtgående hyresstegring i de äldre fastigheterna, om splittringen inte skall förvärras — ville tidningen i december inte klargöra. Vi har nu fått besked i saken.

PRESSGRANNAR

Att lyfta bort mörkläggningen i Haijbyaffären var ett behjärtat och välbetänkt beslut av hovrätten, skriver Expressen (fp). Aftontidningen (s) kräver att JK-utredningen äntligen blir offentliggjord:

De högsta rättsvårdande myndigheterna och regeringen har envist vägrat att se, hur i längden ohållbara och olyckliga deras arbetshypoteser varit. En flik av slöjan ansåg sig regeringen tvungen att lyfta från JK-utredningen och ytterligare en flik ryckte justitieministern från affären i samband med anklagelserna att skattemedel gått till Haijby, men när hr Nothin öppnade möjligheterna för ytterligare klarläggande var det stopp igen.

Så inträffar fullständigt överraskande att hovrätten på torsdagen beslöt, att hovrättsförhandlingarna i Haijbymålet skall vara offentliga "i den mån målet icke berör bakomliggande omständigheter eller hovrätten annorlunda förordnar":

Redan vid detta första offentliga förhör med advokat Quensel — som icke bör förväxlas med f. statsrådet Quensel — blottas detaljer, som i hög grad berör "bakomliggande omständigheter" och som för fram flera av de personer som varit berörda av Haijby-affären. Där låter man f. överståthållaren Nothin, som det nyss skulle vara alldeles tyst om, figurera helt öppet. Hans replik 1938, då han kom in i affären och fick veta att Haijby fått 142.000 kr., återges på följande sätt: "Är ni alldeles galna, tänker ni ruinera kungen. Nu tar jag själv hand om saken". Hur tänker man ta sig ur de nya trassligheter som skapas genom såna repliker, som kanske den berörda parten anser sig ha formulerat på annat sätt?

Är det inte på tiden att man lyfter hemligstämpeln från JK-utredningen innan nya frågetecken uppställer sig i samband med fortsatt offentlighet vid hovrättsförhöret. Förklara den som kan varför det inte redan skett, slutar den citerade tidningen.

Hur vi väljer Europa har klargjorts genom den s. k. Edenplanens inverkan från regeringens hållning till Europarådet, framhåller Handelstidningen (fp):

Det engelska förslaget, Edenplanen, mötte omedelbart en gensaga från hr Undén. I Europarådet anstränger man sig emellertid att skapa ett reservat för Sverige inom rådet. När överläggningarna kommer in på ämnen, som enligt hr Undén inte får vidröras, så kan svenska delegater om de så vill förklara att de inte deltar i handläggningen. Av regeringens inlägg i riksdagens utrikesdebatt har Karl Wistrand, medlem av vår delegation i Strasbourgförsamlingen, dragit slutsatsen att detta tillmötesgående inte tillfredsställer utrikesledningen. Han har utan tvivel rätt i sina farhågor.

Det kunde man förstå redan av statsrådet Hammarskjölds inlägg, hur litet det eljest finns att ta på i dennes arabesker. Här gäller det principer, allvarliga principer, utropar han. Edenplanen skulle nämligen ändra "rådets politiska karaktär och ställning i hela det europeiska samarbetssystemet". Hr Hammarskjöld, som för inte länge sedan uppmanat oss att "välja Europa", är tydligen beredd att överge Strasbourg i det ögonblick rådet väljer Europa. Man förstår hans behov av subtila begreppsklyvningar.

Även statsministern är beredd att utträda ur rådet. Men först efter att ha ställt anspråket att rådet borde för vår skull hålla sig borta från dessa ting. Från utrikesministern kom i utrikesdebatten ett alldeles liknande yttrande:

Han säger sig ha drivit den ståndpunkten att den planerade reformen inte bör komma till stånd. Meningen är fullt klar. Det har i Strasbourg skapats ett organ, som i varje fall är ett embryo till en politisk myndighet för det förenade Europa. De europeiska folken vet att sammanslutning är deras enda fruktbara möjlighet, medan splittring bara kan sänka dem djupare i otrygghet och elände. Utrikesledningens ståndpunkt innebär att den söker spärra vägen för både Europarådet och oss själva. I det förra avseendet torde dess förmåga lyckligtvis inte förslå. Men Sveriges eget medlemskap är den i färd med att underminera.

Statsministern har inte små anspråk på de andra rådsmedlemmarnas skyldighet att rätta sig efter hr Undéns vilja. Så här har han uttalat sig:

Om man emot vårt bestämda bestridande och emot Europarådets ursprungliga intentioner förvandlar rådet till ett organ för den europeiska försvarsgemenskapen, så måste vi med beklagande och med sorg i hjärtat konstatera, att då får vi överväga vår ställning.

Isoleringen blir alltmer fullständig.

NYHET!

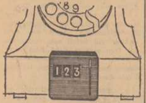

Samtalsräknaren
"Moje"
har kommit!
Lätt att montera.
Gedigen konstruktion.
Pris 6:75
Betalar sig på kort tid.
I Er affär eller direkt från tillverkaren.
ZEGERCO, Box 6059, Sthlm 6.
Tel. 30 58 40 — 30 53 01

Tagelmadrass 65:-
Mona Lisa, 6 kg tagel, 2 kg vitvadd, stjärn- ell. blomm. bolster, 75×190. Returrätt. Fraktfr. vid köp för 130:-.
Henning Nilsson Tagelspinneri, Vederslöv. Tel. 15.

Idyllen som sprängdes

KAMPEN STÅR mellan en stat "som vill ha politisk diktatur i Europa och de makter som vill värna individens frihet". Orden verkar bekanta — till leda bekanta. Men när de skrevs ned i en promemoria den 25 juli 1914 av understatssekreteraren i engelska utrikesdepartementet Eyre Crowe så vittnade de om en syn på stormaktsmotsättningarnas innebörd som då för tiden var mycket ovanlig, särskilt för en diplomat. Orden syftade på det vilhelminska Tyskland; 20 år senare skulle de i än högre grad gälla om Hitlers rike, och i dag har de sin fulla tillämpning på Sovjetunionen. Men vid sin tillkomst var Crowes formulering som sagt föga representativ.

Man rörde sig i en tid då de tongivande staterna befann sig på samma plan, noga respekterade en gemensam etikett och begagnade samma kultiverade, av propagandasyften obesmittade språk. Det internationella umgänget kunde liknas vid en sirlig fransäs, där deltagarna gjorde sina turer och extraturer och där i varje fall tanken att växla partner inte hade något anstötligt över sig. När det utanför det övriga sällskapet stående England vid sekelskiftet bröt sin isolering och trädde in i den kontinentala kretsen tycktes det en tid råda tvekan om huruvida anknytningen skulle ske till Tyskland eller Frankrike. Förekom motsättningar mellan de olika staterna — och det gjorde det ofta — så gällde de inte några grundläggande värderingar, några djupgående principiella skillnader. Det var en tid som från många synpunkter förefaller oändligt fjärran — Napoleonstiden, religionskrigens skede eller t. o. m. folkvandringstidens kulturutplånande omstörtningar kan i dagens läge tyckas erbjuda flera paralleller.

Kejsar Vilhelm II i full mundering som tyska flottans storamiral — en symbol för slagorden om en "framtid på haven" och om Tysklands rätt till "en plats i solen".

Detta gör emellertid på intet sätt det begynnande 1900-talets historia mindre intressant. Tvärtom är det alltjämt mycket som fängslar och förbryllar hos denna krets av konfererande, intrigerande och prestigehungrande men i djupare mening fullständigt aningslösa samling monarker, ministrar och militärer, vilka plötsligt finner sig störtade ned i det första världskrigets avgrund. Ett utmärkt tillfälle att fördjupa sig i den första förkrigstidens problem erbjuder sig nu i form av *Yngve Lorents'* stora arbete *Första katastrofen* (Bonniers, 58:—); boken utgör den resterande tredje delen i samlingsverket "Vår egen tids historia", som därmed sent omsider föreligger komplett.

Med förfaren hand och säkert omdöme nystar författaren upp de olika trådar som leder fram till krigsutbrottet; det är en framställning där varje synpunkt förefaller noga balanserad, varje formulering omsorgsfullt övervägd. En jämförelse med Lorents' skildring av samma period i Norstedts världshistoria från 1937 tyder på att författaren under mellantiden kommit till delvis andra resultat. I det tidigare arbetet fällda skarpa omdömen om t. ex. den fransk-ryska alliansen och inte minst om Poincaré personligen ("han törstade efter revision och revansch") har försvunnit; i stället konstaterar författaren försiktigt att Poincaré ansåg "alliansen (med Ryssland) helt oumbärlig med hänsyn till faran för ett krig med Tyskland, och han ville göra den till ett effektivt instrument för en sådan eventualitet". På ett helt annat sätt än förut fastslår Lorents nu att det var Tysklands och Österrike-Ungerns politik som utgjorde "den egentliga drivkraften" bakom den utveckling som förmådde England, Frankrike och Ryssland att söka sig närmare till varandra. Det antagandet ligger nära till hands att författaren i någon mån låtit sig påverkas av våra erfarenheter av tysk utrikespolitik efter 1937, men det behöver inte sägas att han har fullgott stöd i källor och litteratur.

"Första katastrofen" omspänner såväl katastrofens förspel som själva krigets historia; tyngdpunkten ligger emellertid på förspelet, och det med rätta. Av stort intresse är den ingående skildringen av rivaliteten i Fjärran Östern omkring sekelskiftet. Man blir t. ex. påmind om att Ryssland 1894 föreslog Japan att de bägge länderna sinsemellan skulle dela Korea, ett förslag som visserligen inte ledde till något resultat, men som onekligen ger dagens stora konflikt ett ganska märkligt historiskt perspektiv. Elegant är presentationen av Marockokrisen och de förvecklingar den gav upphov till; en sentida läsare känner kanske en viss förvåning över att herraväldet över Marocko en gång var så eftertraktat att världsfreden för den skull sattes på spel. Det verkar som en kamp om vem som skall få träda en kvarnsten om sin hals, men det är naturligtvis en anakronistisk reflexion som inte tar hänsyn till hur lockande Afrika tedde sig år 1911.

Frågan blir emellertid om inte katastrofens förspel fått dominera alltför mycket; som det nu är upptar utvecklingen t. o. m. krigsutbrottet 524 sidor, medan själva kriget ägnas knappt 90. Detaljskildringar kan visserligen vara en prövande genre; anmälaren kan dock inte förneka att han gärna velat läsa något mer än en halv sida om Skagerakslaget 1916 och i gengäld hållit till godo med något mindre än 75 sidor om den tysk-engelska flottrivaliteten före kriget trots dennas ödesdigra verkningar. Beklagligt är också att hela diskussionen om det tyska sammanbrottets orsaker är förlagd till en annan volym, skriven av Rütger Essén, vars framställning är ytterst tendentiös; bl. a. accepteras i viss utsträckning den av nazisterna omhuldade "dolkstötslegenden", enligt vilken sammanbrottet inte berodde på några militära motgångar, utan på de civila s. k. novemberförbrytarnas förrädiska verksamhet bakom fronten.

Många motiv flätas in i varandra i Lorents' arbete; huvudtemat är dock den tyska statsledningens förskingrande av arvet från Bismarck. Det är historien om hur man från tysk sida lyckas väcka misstroende i Ryssland och verka utmanande i Frankrike för att slutligen stöta bort och till synes rent av bemöda sig om att förmå England att betrakta Tyskland som sin rival och eventuella fiende. Den gamla halvmarxistiska hypotesen om den tysk-engelska flottrivalitetens ekonomiska bakgrund och bottnande i konkurrens om världsmarknaden lämnar författaren därhän, och det säkert med skäl. Det var av allt att döma inga rationella överväganden — på sin höjd torftiga efterrationaliseringar — utan i första hand maktsjuka och prestigebehov som drev fram de i accelererat tempo fortskridande flottbyggena, vilkas mäktigaste skyddsherre var kejsar Vilhelm, "Atlantens amiral", som han hade den goda smaken att teckna sig när han ville bravera med sin sjömakt och "bräcka" sin frände på Englands tron.

Personligen gör kejsar Vilhelm hos Lorents det vanliga in-

Sjukförsäkringsförslaget

Från en sjukförsäkringsman, civilekonom Olof Schött, har Dagens Nyheter mottagit nedanstående kritiska granskning av det föreliggande sjukförsäkringsförslaget.

Den obligatoriska sjukförsäkringen är sedan den beslöts år 1946 den svenska socialpolitikens sorgebarn. Det beslut som då fattades var tillkommet utan hänsyn till de ekonomiska realiteterna, och ikraftträdandet måste gång på gång uppskjutas av statsfinansiella skäl, för att till slut upphävas.

Tyvärr tycks man inte ha dragit någon lärdom av detta. Det förslag till ny lag om obligatorisk sjukförsäkring som framlades i november månad tyder på att man fortfarande inte insett att sjukförsäkringsreformen kräver ett grundligt övervägande. "All möjlig skyndsamhet" tycks ha varit huvudpunkten i socialminister Strängs direktiv till utredningen, som slutförts på knappa tio månader.

Den föreslagna sjukförsäkringen har flera grundläggande konstruktiva drag som är högst diskutabla. Sålunda föreslås att ersättning skall utgå för ett sjukdomsfall sedan det pågått tre dagar — den s. k. karenstiden. Detta måste uppenbarligen medföra att sjukkassorna — som förutsätts skola handha försäkringen — får ett stort antal rent bagatellartade sjukdomsfall att behandla. En förlängning av karensen till exempelvis en vecka skulle medföra en minskning av antalet ersättningsfall med omkring 20 procent och en väsentlig minskning av administrationsarbete och -kostnader. En förlängning till två veckor skulle ha medfört en minskning av ersättningsfallen till omkring hälften. Om det av sociala skäl anses nödvändigt med ekonomisk hjälp även vid mycket korta sjukfall, kunde detta ha ordnats på annat sätt, exempelvis genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter.

Även i fråga om resekostnader skall ersättning kunna utgå för oväsentligheter — man föreslår att belopp på en krona skall utbetalas, vilket förefaller orimligt lågt.

Sjukhjälp skall enligt förslaget utgå vid ett sammanhängande sjukligt hetstillstånd för högst två år. Detta är givetvis en väsentlig brist, men det har motiverats av ekonomiska skäl och måste därför accepteras. Om emellertid en försäkrad tilldelas folkpension i annan form än ålderspension, skall sjukhjälpen upphöra redan efter tre månader. Då folkpensionen motsvarar endast en bråkdel av sjukhjälpen, är detta högst betänkligt. Frågan om samordning mellan sjukförsäkring och folkpension förutsättes bli föremål för särskild utredning, men den måste ju nödvändigtvis ses i samband med det föreliggande förslaget.

Ett av huvudsyftena med sjukförsäkringsreformen är att åstadkomma en samordning med den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen. Detta föreslås ske genom att den allmänna sjukförsäkringen under de första tre månaderna av ett ersättningsfall omfattar även yrkesskador. Samordningen är emellertid inte fullständig, varför man i många fall ändå har kvar nackdelarna av att ha två olika försäkringsformer.

Att yrkesskadeförsäkringens nuvarande organisation varit till stor fördel för olycksfallsskyddet på arbetsplatserna är en omständighet som utredningen bagatelliserar.

Inom all sjukförsäkring är begreppet överförsäkring av mycket allvarlig innebörd. Utredningen säger att överförsäkring kan sägas föreligga "där försäkringens prestationer når sådan höjd att de för de försäkrade utgör en så stark lockelse till simulation (aggravation) att missbruk av försäkringen förekommer".

De föreslagna sjukpenningsskalorna kommer att medföra överförsäkring i stor omfattning, vilket enligt utredningen inte behöver väcka betänkligheter. Om man gjort sig mödan att något mer tränga in i frågan, skulle man sannolikt inte ha behandlat den så lättsinnigt.

Utredningens kostnadsberäkningar är baserade på ett erkänt olämpligt statistiskt underlag, som kompletterats med gissningar. De måste därför betraktas som approximativa.

Betänkligare än detta är att man inte gjort ens något försök att beräkna de indirekta kostnader i form av ökad sjuklighet — verklig eller simulerad — som sjukförsäkringen kan komma att medföra. Det finns nämligen otvetydiga belägg för att förmånerna vid sjukdom inverkar på sjukledigheten — ett förhållande som man vid en allmän sjukförsäkring absolut icke bör förbise. Det kan ha sin betydelse inte bara för kostnadsberäkningarna, utan även för försäkringens konstruktion.

En annan betydelsefull fråga som förbisetts är den inverkan som försäkringen kan medföra för läkares och övrig sjukvårdspersonals arbetsbelastning. Att läkarna i större utsträckning än hittills kommer att belastas med intygsskrivning o. dyl. till förfång för viktigare uppgifter är en nackdel som säkerligen kommer att framhållas från deras sida.

Stora grupper av vårt folk åtnjuter redan nu genom insatser från den privata försäkringsrörelsen och utan kostnader för samhället ett sjukförsäkringsskydd som är bättre än det föreslagna. Dylik socialt värdefull försäkringsverksamhet kommer att försvåras om den föreslagna reformen genomförs. Detta är en oundviklig konsekvens, men det är ett rimligt krav att reformen görs sådan att dessa skadeverkningar blir så små som möjligt. Annars kan den allmänna sjukförsäkringen medföra att möjligheterna till trygghet genom sjukförsäkring blir sämre än tidigare. Det saknas ej exempel på att sociala reformer genom olämplig konstruktion kommit att motverka sina egna syften.

Olof Schött

"Mordet på skönlitteraturen"

Med anledning av Iwan W. Fischerströms artikel "Bokkonstjury i verksamhet" (11/2) har förste bibliotekarien fil. dr J. Viktor Johansson, medlem av den i artikeln angripna juryn, tillställt Dagens Nyheter ett inlägg, som nedan införes tillsammans med en replik av artikelförfattaren.

I Dagens Nyheter för den 11 dennes har den konstnärlige ledaren för Bonniers förlagstryckerier, Iwan W. Fischerström, riktat en skarp kritik mot den jury som på uppdrag av Svensk Bokkonst hade att plocka fram "tjugufem utvalda böcker" ur 1951 års skörd. Denna kritik är något senkommen, ty resultatet av juryns arbete utställdes redan i höstas. Den är emellertid sådan att den inte bör få stå helt oemotsagd.

Hr Fischerström konstaterar "att juryn helt enkelt inte förstått sin uppgift och totalt negligerat sitt ansvar som Svensk Bokkonsts exekutiva organ". Varpå stöder då kritikern denna allvarliga anklagelse för oförstånd och ansvarslöshet vid fullgörandet av ett förtroendeuppdrag? Jo, på den omständigheten att de skönlitterära massupplagorna saknar representanter i urvalet. Det förefaller, hur otroligt det än låter, som om hr Fischerström menade att böcker av denna art skulle kunna pocka på att komma med bara därför att de är så många. Juryn har inte ansett att det är mängden som gör det. Den har sökt bedöma den föreliggande boken som typografisk produkt, likgiltig för om den är tryckt i 100 eller 100.000 exemplar. "Det är helt avvita att anlägga museala krav" på denna skönlitteratur i stora upplagor; "den är massprodukt, inte konstslöjd", säger hr Fischerström. Tänk om det just är därför som sådana böcker inte kommit med bland de 25 u t v a l d a!

Juryn har nämligen tyckt sig finna att i dessa massupplagor ofta begås svåra synder mot elementära typografiska krav. T. ex. i fråga om färghållningen. Hr Fischerström finner det "löjligt" att fordra att trycket i även en enkelt utstyrd bok skall ha en genomgående färg, så att man slipper komma över från ett ark med skarp svärta till ett med grå och suddig färgton. Jag undrar om han inte är rätt ensam om en sådan liberalitet vid bedömning av tryckalster.

För övrigt måste jag bestämt hävda att juryn inte anlagt "museala" synpunkter på det material den haft att bedöma. Den har i första hand anlagt typografiska och tekniska synpunkter. Den har granskat typsnittet och dess förhållande till papper och format, sättningens kvalitet, satsytans uppbyggnad, graden av noggrannhet och omsorg som ägnats själva tryckningen m.m. Den har hållit på den rent typografiska kvaliteten. Beskyllningen för "barnslig förtjusning över bilderböcker" är obefogad. Hr Fischerström stöder denna på ett citat ur inledningen till katalogen. För den som läser detta av honom förlöjligade uttalande i sitt sammanhang torde det stå klart att det vill ge en förklaring till att ett så stort antal illustrerade verk nu översvämmar bokmarknaden, inte ett försvar för att så pass många kommit med i urvalet. Det finns en passus i inledningen som just talar om varför så många till bedömning insända "större illustrerade verk" inte kommit med. Men den har hr Fischerström inte citerat.

Hr Fischerström har i alla fall lagt märke till att juryns av honom påtalade "barnsliga förtjusning över bilderböcker" inte är alldeles reservationslös. Han citerar ett uttalande i inledningen, vars innebörd är att en påkostad — "parant" — utstyrsel beträffande papper, illustrering och omslag inte skapar en god bok om det typografiskt tekniska utförandet inte håller måttet. I sin strävan att förlöjliga även detta uttalande fäster hr Fischerström stor vikt vid att "juryn har råkat ta miste på vad 'parant' betyder". Ordets "rätta bemärkelse" är, upplyser han, "avväpnande". I avsaknad av hr Fischerströms filologiska lärdom har jag för min del fattat ordet i den betydelse vari det användes i nutida svenska: "ståtlig", "stilig" — se t. ex. Nordisk Familjebok, Östergrens ordbok, Svenska akademins ordlista.

Den jury som hr Fischerström funnit ha både missförstått sin uppgift och brustit i ansvarskänsla är fullt medveten om att en annan jury kanske skulle ha kommit till ett annat resultat. Att med utgångspunkt från att den egna uppfattningen är den enda riktiga diskutera sådana bedömningsfrågor som det här rör sig om är skäligen meningslöst. Jag vågar påstå att vi gjort så gott vi kunnat. Vi finner oss gärna i att vårt arbete kritiseras. Men helst då i en mindre ohyfsad ton än den hr Fischerström anlagt.

J. VIKTOR JOHANSSON

*

Om Svensk Bokkonst över huvud taget skall kunna fylla någon uppgift vid den åstundade höjningen av bokkonstens a l l m ä n n a standard, måste dess uppmärksamhet i första hand riktas mot den produktion som i största omfattning verkligen når a l l m ä n h e t e n och kan stämma denna gynnsam mot önskade förändringar. Givetvis berättigar denna särställning inte till någon absolut konsideration — men åtminstone till att bli bedömd efter sin art och sitt slag. Det är på denna punkt juryn visat ett genant oförstånd, som den nu genom hr Johanssons inlägg synes vilja halsstarrigt förfäkta.

"Att med utgångspunkt från att den egna uppfattningen är den enda riktiga diskutera sådana bedömningsfrågor som det här rör sig om är skäligen meningslöst", säger hr Johansson. Men när h e l a skönlitteraturen dömts bort för ett och samma fel, upptäckt "v i d n ä r m a r e g r a n s k n i n g", är det fråga om brist på omdöme, vilket utan diskussion kan konstateras.

Till slut var det ju tråkigt att höra att hr Johansson finner mig "ohyfsad". Man ter sig nog lätt sådan för det dubbla kineseriets mandariner. Såvida inte det hela liksom i fråga om det svårtydda ordet "parant" är ett dialektalt spörsmål.

IWAN W. FISCHERSTRÖM

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för rikssamtal: 22 40 20
Telegramadress: Dagsnyheter
Postgiro nummer 1616 (för annonser) 1617 (för prenumeration)

Chefredaktör: Herbert Tingsten
(Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Kihlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman

Dagens Nyheters Aktiebolag:
Verkst. direktör: Helge Hellborn

PRENUMERATIONSPRISER
A - Stockholmsupplagan

	Stor-Sthlms tidningsområde	Övriga landet
Månad	kr. 6: —	kr. 5: 75
Kvartal	„ 17: 50	„ 16: 75
Halvår	„ 34: 50	„ 33: —
Helår	„ 69: —	„ 66: —

ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1953 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1953

Riksdagssammanträden

Lördagen den 21 Februari 1953
Första Kammaren kl. 2 em.
Andra Kammaren kl. 2 em.

Aktieägarna i
AKTIEBOLAGET SVENSKA HANDELSBANKEN
kallas härmed till ordinarie bolagsstämma å bankens huvudkontor, Arsenalsgatan 11, härstädes, fredagen den 13 mars 1953 kl. 9.30 f. m.

Aktieägare, som önskar deltaga i stämman, skall härom göra anmälan å ombudsmansexpeditionen vid bankens huvudkontor senast kl. 3 e. m. onsdagen den 11 i samma månad.

Styrelsesammanträde för prövning av frågor om nya aktieägares införande i aktieboken hålles å ombudsmansexpeditionen sistnämnda dag kl. 2.30 e. m.

Stockholm den 18 februari 1953.
Styrelsen

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.